

Brancherapport Revalidatie 2018

Revalidatie
Nederland

Brancherapport Revalidatie 2018

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Wat is medisch specialistische revalidatie?	6
2. Zorgkosten	7
3. Revalidatiepatiënten	10
4. Behandelpoces	21
5. Personeel	22
6. Financiën	23
7. Kwaliteit	24

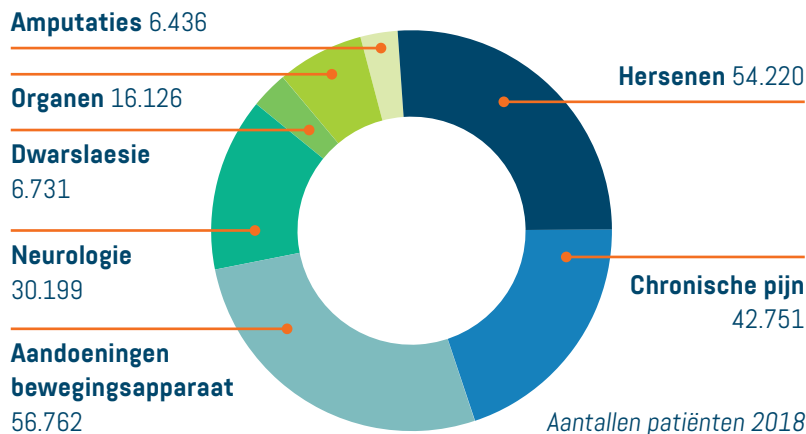
De medisch specialistische revalidatiesector werkt steeds efficiënter

De medisch specialistische revalidatie heeft in 2018 meer patiënten behandeld zonder dat de omzet groeide. De behandeling per patiënt is goedkoper geworden en de revalidatiesector werkt steeds efficiënter. En dat met zeer tevreden patiënten.

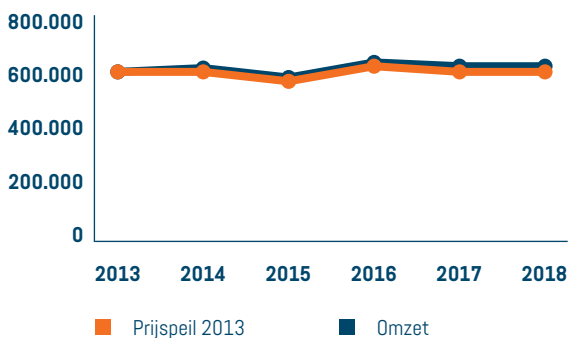
Doelgroepen

Medisch specialistische revalidatie richt zich op het herstel van autonomie en/of de verbetering van mogelijkheden van mensen met blijvend lichamelijk letsel of een functionele beperking. Het betreft complexe problematiek als gevolg van ziekte, ongeval of een aangeboren aandoening.

De omzet blijft al jaren vrijwel gelijk

De totale omzet van de medisch specialistische revalidatie in Nederland is beperkt gegroeid met gemiddeld **1,6% per jaar**. Op basis van het prijspeil 2013 is de omzet gedaald van **€ 657 mln. naar € 649 mln.** Hiervan komt bijna 90% voor rekening van de leden van Revalidatie Nederland. De daling van de omzet in 2015 komt door de 'schadelastdip' als gevolg van de verkorting van de doorlooptijd van DBC's van max. 365 naar max. 120 dagen. Naar schatting bedraagt deze schadelastdip **10 tot 15% van de omzet**.

Omzet MSR 2013 - 2018

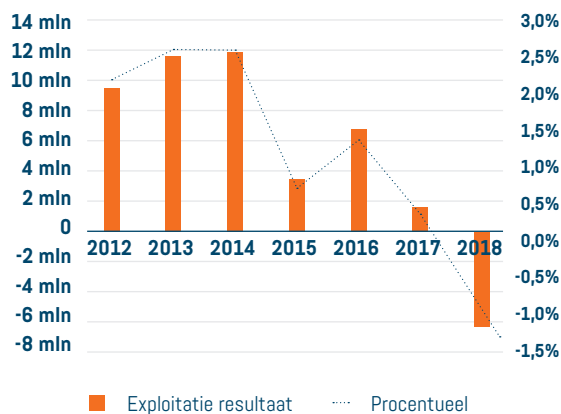
Financieel kwetsbaar

De schaduwzijde is dat tegenover een gelijkblijvend omzetsniveau wel stijgende kosten stonden. Dat maakt de revalidatiesector kwetsbaar.

Het resultaat van de revalidatie-instellingen vertoont al enkele jaren een dalende lijn, tot zelfs een negatief resultaat van **-1,3% in 2018**.

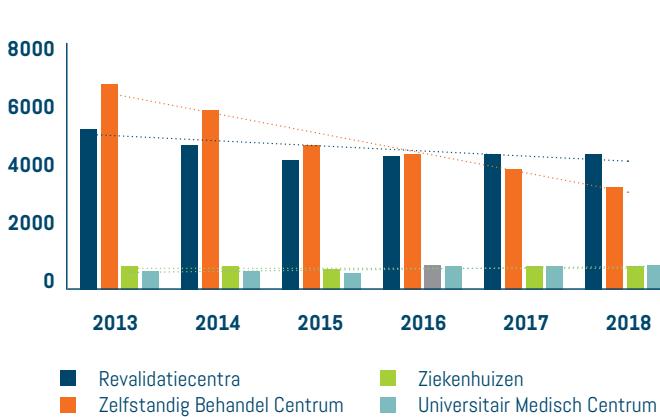
Om de continuïteit van de zorg te kunnen waarborgen is een betere financiële positie nodig.

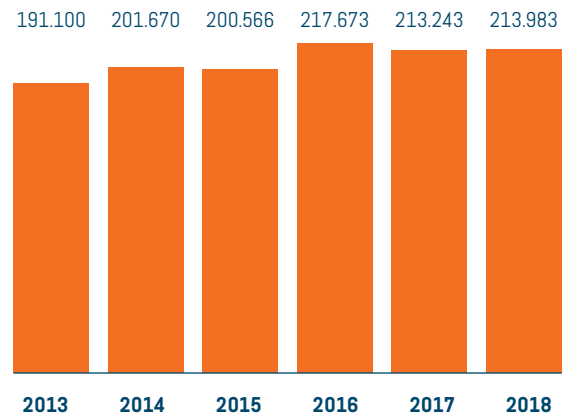
Resultaat MSR

Meer patiënten behandeld voor minder geld

Per jaar groeide het aantal patiënten met gemiddeld **2,4% per jaar**, terwijl de omzet hetzelfde bleef. De gemiddelde zorgkosten zijn over de periode 2013-2018 dan ook met meer dan € 400 per patiënt gedaald, van **€ 3.440 naar € 3.030** per patiënt.

Zorgkosten prijspeil 2013 per patiënt

Aantal patiënten MSR 2013 - 2018

Hoge rapportcijfers, tevreden patiënten

De patiënten geven de revalidatie-instellingen **gemiddeld een 8,5** als rapportcijfer. **94% van de patiënten** adviseert andere patiënten om naar de revalidatie-instellingen te gaan.

Wat is het gemiddelde rapportcijfer dat patiënten geven aan de revalidatie-instelling?

Groep	2016	2017	2018
Revalidatiecentrum poliklinische revalidatie	8.4	8.6	8.5
Revalidatiecentrum poliklinische en klinische revalidatie	8.3	8.5	8.5
Ziekenhuis poliklinische revalidatie	8.5	8.5	8.6
ZBC poliklinische revalidatie	8.2	8.2	8.3
Totaal: alle aangeleverde revalidatie-instellingen	8.4	8.5	8.5

Welk percentage van de patiënten zou de revalidatie-instelling aanbevelen aan andere revalidatiepatiënten?

Groep	2016	2017	2018
Revalidatiecentrum poliklinische revalidatie	95%	96%	96%
Revalidatiecentrum poliklinische en klinische revalidatie	92%	95%	94%
Ziekenhuis poliklinische revalidatie	91%	81%	93%
ZBC poliklinische revalidatie	88%	89%	91%
Totaal: alle aangeleverde revalidatie-instellingen	93%	92%	94%

1. Wat is medisch specialistische revalidatie?

Medisch specialistische revalidatie richt zich op het herstel van autonomie en/of de verbetering van mogelijkheden van mensen met blijvend lichamelijk letsel of een functionele beperking. Het betreft complexe problematiek als gevolg van ziekte, ongeval of een aangeboren aandoening, bijvoorbeeld dwarslaesie, amputatie, hersenletsel, cerebrale parese of chronische pijn. De indicatie wordt gesteld door een medisch specialist, meestal een revalidatiearts. Revalidatie kent de functies: diagnostiek, advisering, behandeling en nazorg. Behandeling vindt plaats in een multidisciplinair team, onder coördinatie van de revalidatiearts. In dit team worden de medische disciplines samengebracht die noodzakelijk zijn voor de vaak complexe aandoeningen. Het team kent fysiotherapeuten, ergotherapeuten, logopedisten, psychologen, maatschappelijk werkers, verpleegkundigen, en nog vele andere disciplines.

Medisch specialistische revalidatie is vrijwel altijd onderdeel van een keten: de zorg vindt plaats in afstemming met andere specialismen in ziekenhuizen, verpleeghuizen, in de thuiszorg, bij huisartsen en/of andere eerstelijnsvoorzieningen. Bij kinderen en jongeren wordt nauw samengewerkt met scholen, zowel in het reguliere als in het speciale onderwijs.

Revalidatiegeneeskunde is een erkend medisch specialisme sinds 1977. Het recht op medisch specialistische revalidatie is onderdeel van het basispakket in de Zorgverzekeringswet. De indicatiestelling is uitgewerkt in de 'Indicatiestelling revalidatiezorg' van mei 2001. Medisch specialistische revalidatiezorg vindt plaats in revalidatiecentra, in algemene of academische ziekenhuizen, en in zelfstandige behandelcentra (ZBC's).

Nederland telde in 2018 19 revalidatie-instellingen die allen lid zijn van de branchevereniging Revalidatie Nederland. Daarnaast waren in 2018 14 ziekenhuizen en 3 zelfstandige behandelcentra lid van Revalidatie Nederland.

Dit brancherapport van Revalidatie Nederland bevat zowel kwantitatieve als kwalitatieve informatie over de medisch specialistische revalidatie in Nederland. Zo wordt er ingegaan op de omvang van de revalidatiezorg, de verschillende behandelvormen en patiëntengroepen, de personele inzet, de financiën en de geleverde kwaliteit.

De gegevens in dit brancherapport hebben betrekking op 2018. Waar mogelijk wordt verslag gedaan over een langere periode.

2. Zorgkosten

FIGUUR 2.1 TOTALE ZORGCOSTEN MSR IN NEDERLAND, 2013-2018¹

	2013	2014	2015**	2016	2017	2018
Totaal	Bedragen in € en aantallen					
Schadelast declaratiewaarden	657.039.576	668.994.866	598.760.920	709.666.608	701.707.655	711.217.619
Aantal patiënten	191.100	201.670	200.566	217.673	213.243	213.983
Aantal zorgtrajecten	206.390	216.491	214.674	232.874	230.879	233.115
Schadelast prijspeil 2013	657.039.576	648.627.948	573.931.991	678.474.698	658.227.594	648.535.326
Soort instelling	Bedragen in €					
Revalidatiecentra	496.578.990	486.951.748	434.251.486	507.074.360	517.384.054	536.786.856
ZBC	95.086.261	109.874.071	98.533.042	115.269.779	102.299.520	89.739.605
Ziekenhuizen	55.553.568	60.495.244	55.069.978	72.828.379	66.976.794	66.184.573
UMC's	9.558.054	10.910.424	10.358.478	14.079.551	15.355.543	18.284.000
Totaal *	656.776.873	668.231.487	598.212.984	709.252.069	702.015.911	710.995.034
Behandelsetting	Bedragen in €					
Ambulant	347.897.585	360.000.214	320.751.198	425.364.556	426.014.092	428.749.500
Klinisch	278.497.281	264.120.994	234.366.650	225.333.366	223.346.622	226.171.029
Consultair ICC	26.328.278	41.306.361	40.269.422	56.502.409	50.502.906	53.543.093
Totaal *	652.723.144	665.427.569	595.387.270	707.200.331	699.863.620	708.463.622
Hoofddiagnose	Bedragen in €					
Hersenen	268.427.624	270.899.748	241.387.214	282.811.479	285.600.843	297.431.183
Chr Pijn	122.039.350	134.773.746	100.401.194	120.594.549	130.701.877	136.632.686
Bewegingsapparaat	99.867.183	98.324.232	108.260.888	125.773.331	102.394.238	80.814.182
Neurologie	61.911.777	60.224.644	51.398.994	67.793.812	66.297.169	72.747.089
Dwarslaesie	44.692.723	43.982.469	38.972.599	45.247.483	48.043.108	52.775.747
Organen	34.008.674	35.295.835	37.856.845	42.856.055	45.751.368	47.368.325
Amputaties	25.034.751	24.410.990	19.339.282	21.563.474	21.960.291	21.422.384
ICC	1.046.014	1.052.937	1.074.701	3.012.087	1.793.368	2.026.024
Trajecten			69.204			
Totaal *	657.028.096	668.964.601	598.760.921	709.652.270	702.542.262	711.217.620
Leeftijd	Bedragen in €					
Kinderen 0-3	24.750.227	25.432.781	17.059.513	24.862.558	24.355.212	25.707.686
Kinderen 4-11	57.141.408	57.365.894	46.311.923	67.868.991	68.674.315	72.292.367
Kinderen 12-17	41.939.041	39.581.586	34.273.699	43.842.357	45.932.823	47.853.149
Volwassenen 18-65	427.078.086	428.257.711	388.472.185	452.624.567	438.833.687	433.916.629
Volwassenen 65+	106.130.814	118.356.894	112.643.600	120.468.135	123.911.618	131.447.788
Totaal *	657.039.576	668.994.866	598.760.920	709.666.608	701.707.655	711.217.619
Aandeel kinderen (in euro's)	123.830.676	122.380.261	97.645.135	136.573.906	138.962.350	145.853.202

1 Sinds enkele jaren beschikt Revalidatie Nederland over een uitgebreid inzicht in de totale marktomvang en -ontwikkeling van de medisch specialistische revalidatiezorg (msr). De daarvoor benodigde gegevens zijn afkomstig van Vektis, en gebaseerd op alle declaratievergoedingen voor medisch specialistische revalidatie door de zorgverzekeraars.

* Het totaal van de schadelast kan per dimensie iets afwijken. Het totaal op het hoogste aggregatieniveau is juist. Bij gedetailleerde informatie vervallen die bedragen die van minder dan vier instellingen afkomstig zijn.

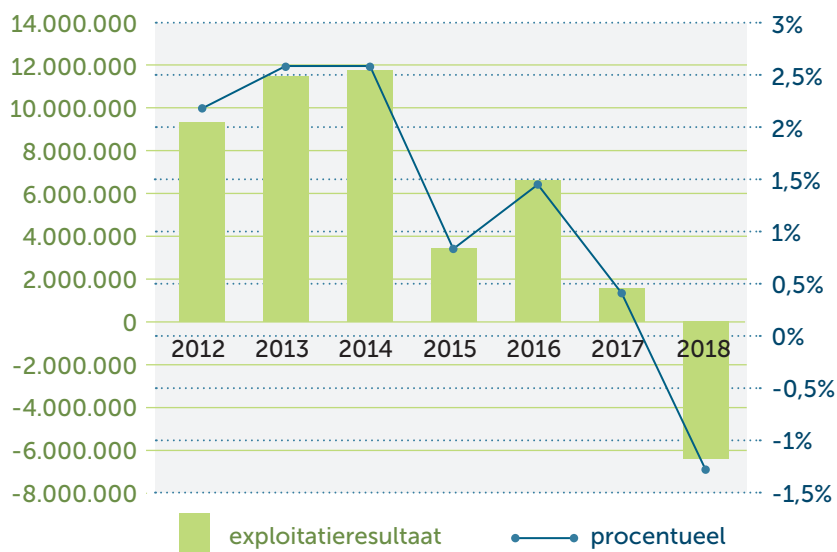
** Opvallend is de sterke daling van de omzet in 2015. Dat komt door de 'schadelastdip' als gevolg van de verkorting van de doorlooptijd van DBC's van maximaal 365 dagen naar maximaal 120 dagen. Naar schatting bedraagt deze schadelastdip 10 tot 15% van de omzet.

De totale zorgkosten bedroegen in 2018 EUR 711 mln. Het aandeel van de leden van Revalidatie Nederland in deze totale omzet is ruim 88%. De sector als geheel groeide in de periode 2013-2018 gemiddeld met 1,6% per jaar. Voor de leden van Revalidatie Nederland bedroeg dit groeipercentage echter slechts 0,4% gemiddeld per jaar.

In het Bestuurlijk Hoofdpijnen Akkoord is afgesproken dat de medisch-specialistische zorg over de periode 2013-2018 met gemiddeld 1,3% per jaar in volume mocht groeien, exclusief de jaarlijkse indexatie voor prijsstijgingen. Uitgedrukt in het prijspeil van 2013 is het volume van de revalidatiesector over de periode 2013-2018 zelfs gedaald met gemiddeld 0,3% per jaar. De revalidatiesector is dus zeer ruim binnen de afspraken van het Bestuurlijk Hoofdpijnen Akkoord gebleven.

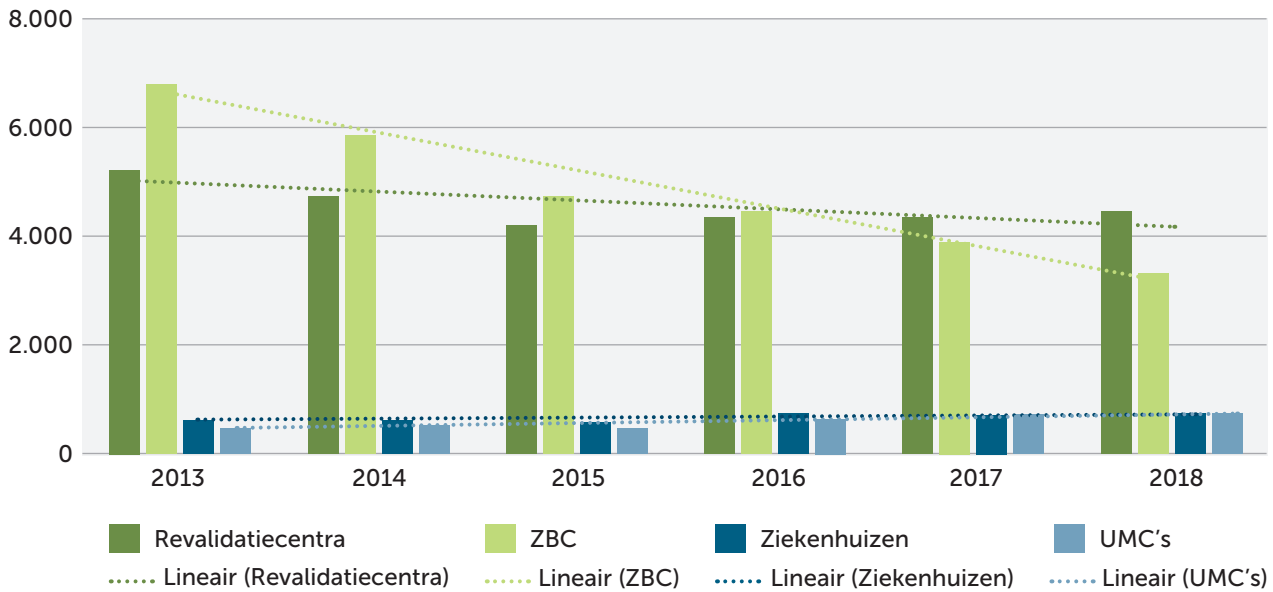
Het aantal patiënten steeg tussen 2013 en 2018 met gemiddeld 3,5% per jaar. Aangezien het aantal patiënten sterker steeg dan het volume, zijn de gemiddelde zorgkosten per patiënt verder afgenomen. De doelmatigheid is daarmee verder toegenomen. De keerzijde is dat het rendement de laatste jaren sterk onder druk staat. In 2018 was zelfs sprake van een negatief rendement bij de revalidatiecentra.

FIGUUR 2.2 EXPLOITATIERESULTAAT REVALIDATIECENTRA 2012-2018

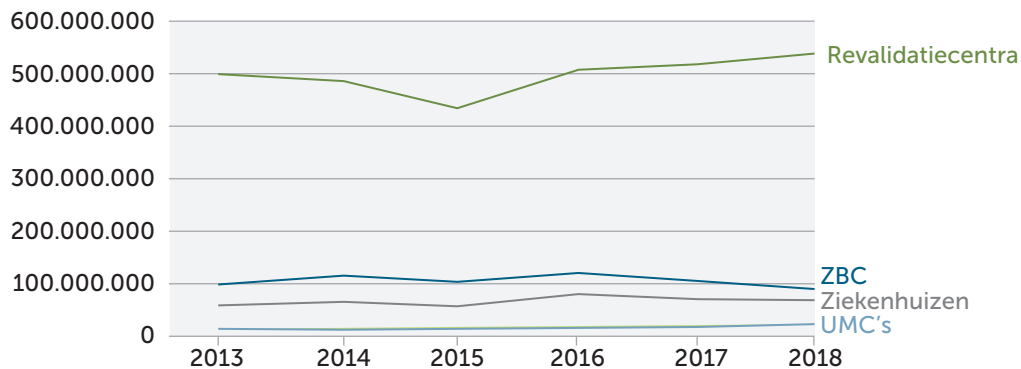
Bron: jaarlijkse eigen uitvraag bij leden RN

FIGUUR 2.3 GEMIDDELDE ZOR GKOSTEN PER PATIËNT 2013-2018

Bron: Vektis declaratieset MSR 2013-2018

FIGUUR 2.4 ZOR GKOSTEN 2013-2018 MSR PER SOORT INSTELLING

Bron: Vektis declaratieset MSR 2013-2018

De totale zorgkosten voor revalidatiecentra bedroegen in 2018 EUR 536 mln. Het marktaandeel van de centra is, na een geringe daling in de jaren 2013/2016, weer gestegen naar 75,5% in 2018. De daling in 2015 is zoals eerder aangegeven, een gevolg van de 'schadelastdip' door de verkorting van de doorlooptijd van DBC's van maximaal 365 naar maximaal 120 dagen.

In de ziekenhuizen zijn de zorgkosten in de periode 2013-2018 met gemiddeld 3,8% per jaar gestegen naar ruim EUR 66 mln. Het marktaandeel blijft daarmee redelijk constant, rond de 9,5%. Voor de universitair medische centra (umc's) geldt dat de zorgkosten over de periode 2013-2018 gemiddeld met ruim 18% per jaar zijn gestegen, tot een totaal van ruim EUR 18 mln. in 2018. Het marktaandeel bedraagt daarmee 2,6%. De gemiddelde zorgkosten per patiënt zijn in de ziekenhuizen en de universitair medische centra lager dan in de revalidatiecentra, mede omdat klinische patiënten alleen in revalidatiecentra worden behandeld.

De zelfstandige behandelcentra (ZBC's) kenden een sterke groei in de jaren 2013 t/m 2016, om in 2017 en 2018 weer terug te vallen naar EUR 90 mln. (zie ook figuur 2.1).

Na een sterke stijging van het aantal declarerende instellingen tot 50 ZBC's in 2017, was in 2018 voor het eerst sprake van een daling naar 44 instellingen. Daarnaast is er ook bij de ZBC's sprake van een dalende schadelast per patiënt.

3. Revalidatiepatiënten

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de patiënten en de aandoeningen waarvoor zij multidisciplinaire revalidatiezorg ontvangen. Voor de tabellen en figuren in dit rapport zijn de diagnoses ingedeeld in zeven hoofddiagnosegroepen. Deze indeling in hoofdgroepen levert een samenhangend beeld op van de (meest) voorkomende aandoeningen en daaraan gerelateerde revalidatiezorg.

FIGUUR 3.1 AANTALLEN PATIËNTEN MSR IN NEDERLAND, 2013-2018

	2013	2014	2015*	2016	2017	2018
Soort instelling	Aantallen patiënten					
Revalidatiecentra	93.455	98.581	96.982	109.217	110.323	109.998
ZBC	13.926	18.038	19.736	24.579	24.225	24.729
Ziekenhuizen	83.885	85.592	82.985	85.205	79.295	78.510
UMC's	17.790	18.890	19.718	18.434	17.929	20.341
Totaal *	209.056	221.101	219.421	237.435	231.772	233.578
Behandelsetting	Aantallen patiënten					
Ambulant	95.387	80.257	84.805	98.161	96.592	96.559
Klinisch	6.991	6.749	6.759	7.081	6.909	6.825
Consultair ICC	132.136	163.407	164.757	176.546	172.628	175.808
Totaal *	234.514	250.413	256.321	281.788	276.129	279.192
Hoofddiagnose	Aantallen patiënten					
Hersenen	45.460	48.012	48.266	52.291	53.043	54.220
Chr Pijn	33.337	36.451	35.891	39.862	40.975	42.751
Bewegingsapparaat	61.629	65.362	64.311	67.423	61.576	56.762
Neurologie	26.747	27.425	26.664	29.082	28.853	30.199
Dwarslaesie	5.529	5.551	5.629	6.400	6.413	6.731
Organen	11.014	12.314	13.483	15.497	15.688	16.126
Amputaties	5.486	5.764	5.718	6.350	6.389	6.436
ICC	11.826	11.131	11.577	12.143	10.781	11.719
Trajecten	-	-	16	-	-	-
Totaal *	201.028	212.010	211.555	229.048	223.718	224.944
Leeftijd	Aantallen patiënten					
Kinderen 0-3	3.848	3.795	3.665	3.934	3.712	3.825
Kinderen 4-11	13.808	13.947	13.591	14.667	14.652	14.733
Kinderen 12-17	10.485	10.892	10.647	11.894	11.649	11.655
Volwassenen 18-65	116.682	123.171	122.021	133.518	129.895	129.335
Volwassenen 65+	46.277	49.865	50.642	53.660	53.335	54.435
Totaal *	191.100	201.670	200.566	217.673	213.243	213.983
Aandeel kinderen (aantal)	28.141	28.634	27.903	30.495	30.013	30.213

* Het totaal aantal unieke patiënten bedroeg in 2018 213.983. Per soort instelling, per behandelsetting en per hoofddiagnose ligt het totaal aantal patiënten hoger, omdat de patiënten daar in meer dan één groepen kunnen voorkomen.

3.1 AANTALLEN PATIËNTEN PER DIAGNOSEGROEP

Aandoeningen aan het bewegingsapparaat

Hieronder vallen zowel aangeboren als verworven aandoeningen aan ledematen en romp die betrekking hebben op spieren, gewrichten en skelet.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kinderen totaal	6.285	6.713	6.422	6.982	6.662	6.756
Kinderen 0-3	977	963	867	983	924	953
Kinderen 4-11	2.508	2.666	2.628	2.800	2.799	2.800
Kinderen 12-17	2.800	3.084	2.927	3.199	2.939	3.003
Volwassenen totaal	55.344	58.649	57.889	60.441	54.914	50.006
Volwassenen 18-65	38.816	40.777	40.731	43.177	38.417	34.083
Volwassenen 65+	16.528	17.872	17.158	17.264	16.497	15.923
Totaal kinderen en volwassenen	61.629	65.362	64.311	67.423	61.576	56.762

Amputaties

Het betreft hier amputaties van (een deel van) de onderste of bovenste ledematen.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kinderen totaal	222	227	165	170	163	170
Kinderen 0-3	26	31	14	14	19	13
Kinderen 4-11	94	89	65	65	58	60
Kinderen 12-17	102	107	86	91	86	97
Volwassenen totaal	5.264	5.537	5.553	6.180	6.226	6.266
Volwassenen 18-65	2.750	2.803	2.710	2.990	3.015	2.993
Volwassenen 65+	2.514	2.734	2.843	3.190	3.211	3.273
Totaal kinderen en volwassenen	5.486	5.764	5.718	6.350	6.389	6.436

Hersenen

Aandoeningen, aangeboren, of verworven zoals cva's, tumoren en hersenletsel na ongevallen, die het functioneren van de hersenen beïnvloeden.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kinderen totaal	15.005	15.308	15.151	16.582	16.587	16.885
Kinderen 0-3	2.127	2.185	2.238	2.340	2.239	2.298
Kinderen 4-11	8.638	8.853	8.705	9.461	9.514	9.700
Kinderen 12-17	4.240	4.270	4.208	4.781	4.834	4.887
Volwassenen totaal	30.455	32.704	33.115	35.709	36.456	37.335
Volwassenen 18-65	20.956	21.976	21.936	24.112	24.486	25.104
Volwassenen 65+	9.499	10.728	11.179	11.597	11.970	12.231
Totaal kinderen en volwassenen	45.460	48.012	48.266	52.291	53.043	54.220

Neurologie

Hieronder vallen voornamelijk aandoeningen aan het perifere zenuwstelsel en neurologische aandoeningen (behalve hersenen) die het functioneren van zenuwen en spieren beïnvloeden.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kinderen totaal	3.441	3.130	2.877	3.107	3.067	3.072
Kinderen 0-3	465	400	370	371	350	374
Kinderen 4-11	1.622	1.439	1.348	1.430	1.431	1.449
Kinderen 12-17	1.354	1.291	1.159	1.306	1.286	1.249
Volwassenen totaal	23.306	24.295	23.787	25.975	25.786	27.127
Volwassenen 18-65	16.392	16.770	16.208	17.618	17.290	17.984
Volwassenen 65+	6.914	7.525	7.579	8.357	8.496	9.143
Totaal kinderen en volwassenen	26.747	27.425	26.664	29.082	28.853	30.199

Dwarslaesie

In deze groep vallen de aandoeningen die zijn veroorzaakt door een, meestal traumatische, onderbreking van de zenuwbanen in het ruggenmerg.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kinderen totaal	693	706	658	700	663	638
Kinderen 0-3	87	84	77	81	76	73
Kinderen 4-11	303	300	293	295	268	255
Kinderen 12-17	303	322	288	324	319	310
Volwassenen totaal	4.836	4.845	4.971	5.700	5.750	6.093
Volwassenen 18-65	3.623	3.475	3.567	4.043	3.999	4.218
Volwassenen 65+	1.213	1.370	1.404	1.657	1.751	1.875
Totaal kinderen en volwassenen	5.529	5.551	5.629	6.400	6.413	6.731

Organen

Aandoeningen aan onder andere hart, longen, huid en bloedvaten.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kinderen totaal	1.112	1.079	1.005	1.024	922	879
Kinderen 0-3	183	173	145	165	118	128
Kinderen 4-11	550	523	469	465	418	381
Kinderen 12-17	379	383	391	394	386	370
Volwassenen totaal	9.902	11.235	12.478	14.473	14.766	15.247
Volwassenen 18-65	5.991	6.693	7.394	8.563	8.713	8.944
Volwassenen 65+	3.911	4.542	5.084	5.910	6.053	6.303
Totaal kinderen en volwassenen	11.014	12.314	13.483	15.497	15.688	16.126

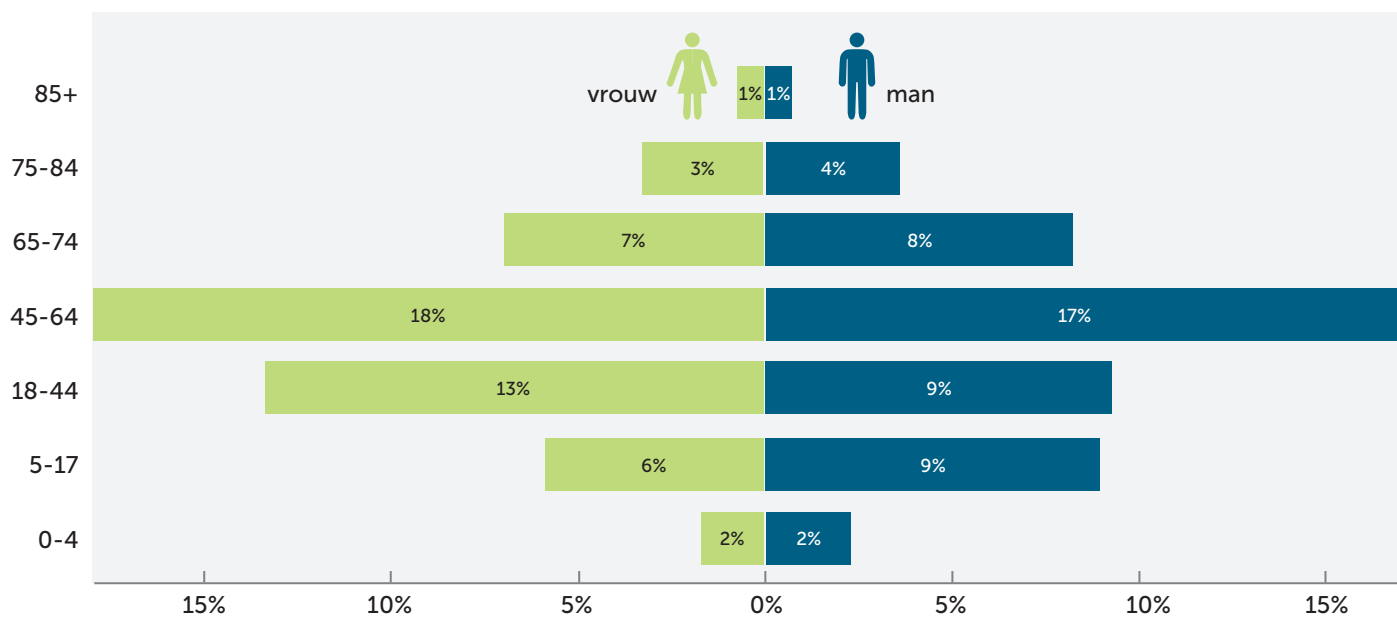
Chronische pijn

In deze groep is niet de aandoening bepalend maar het beperkte functioneren door pijn.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kinderen totaal	2.083	2.206	2.295	2.601	2.628	2.520
Kinderen 0-3	68	59	52	74	67	70
Kinderen 4-11	438	442	401	457	490	445
Kinderen 12-17	1.577	1.705	1.842	2.070	2.071	2.005
Volwassenen totaal	31.254	34.245	33.596	37.261	38.347	40.231
Volwassenen 18-65	29.431	32.159	31.191	34.490	35.464	37.232
Volwassenen 65+	1.823	2.086	2.405	2.771	2.883	2.999
Totaal kinderen en volwassenen	33.337	36.451	35.891	39.862	40.975	42.751

3.2 LEEFTIJDOPBOUW PATIËNTEN

FIGUUR 3.2 LEEFTIJDOPBOUW PATIËNTEN*

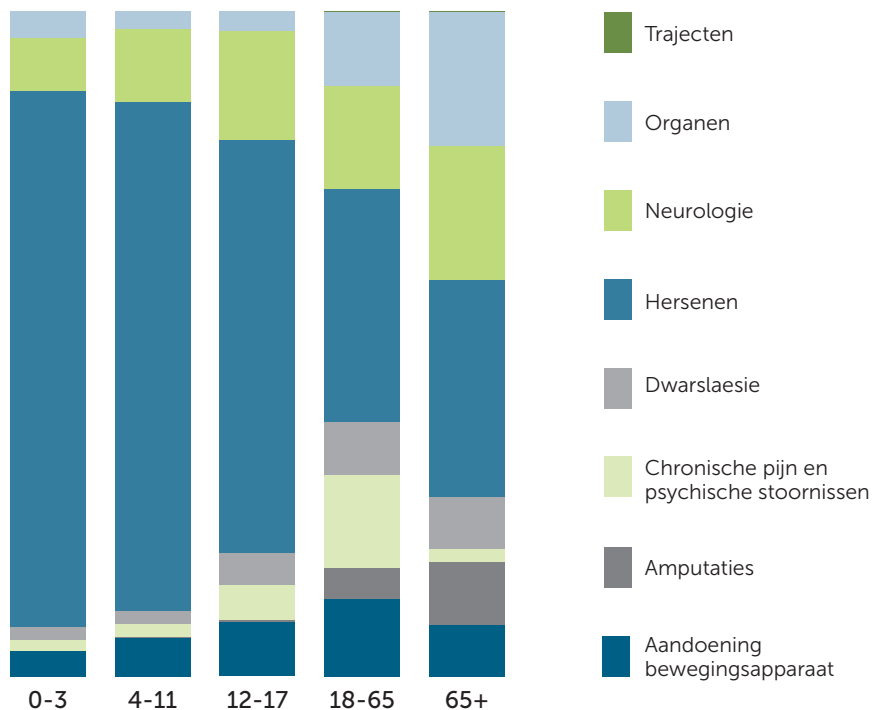

Bron: Logex-analyse o.b.v. data 15 revalidatiecentra (Basis is 46.227 vrouwen en 45.310 mannen, klinisch en poliklinisch)

Het merendeel van de patiënten is volwassen, en tussen de 18 en 65 jaar. De leeftijdscategorie 45-64 jaar komt veruit het meest voor. De gemiddelde leeftijd van een revalidatiepatiënt bedraagt 44 jaar.

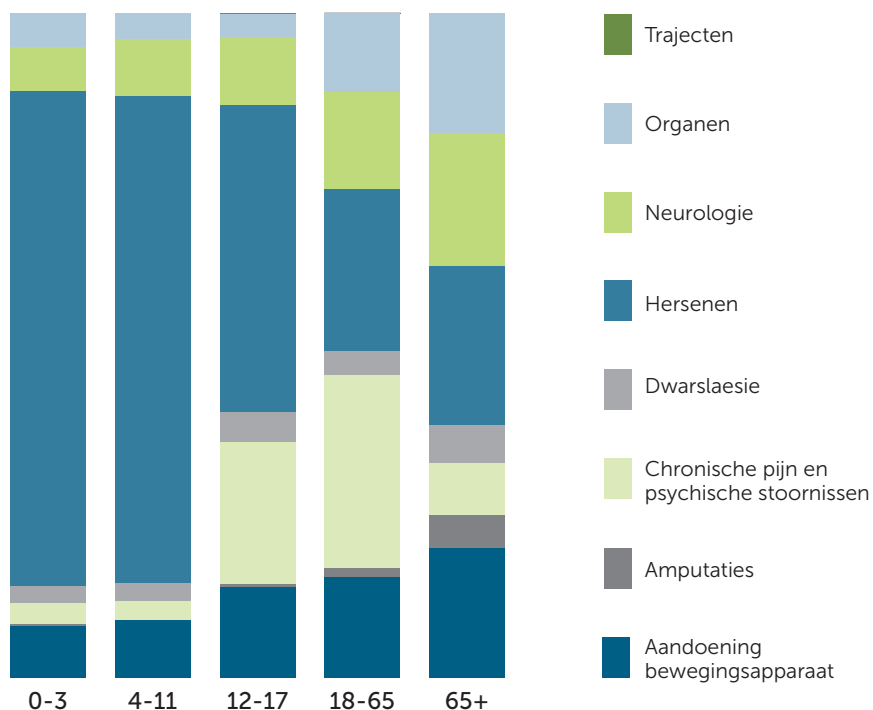
3.3 POLIKLINISCHE PATIËNTEN

FIGUUR 3.3.1 DIAGNOSES MANNELIJKE POLIKLINISCHE PATIËNTEN NAAR LEEFTIJD 2018

Bron: Logex-analyse o.b.v. data 15 revalidatiecentra

FIGUUR 3.3.2 DIAGNOSES VROUWELIJKE POLIKLINISCHE PATIËNTEN NAAR LEEFTIJD 2018

Bron: Logex-analyse o.b.v. data 15 revalidatiecentra

FIGUUR 3.3.3 MEEST VOORKOMENDE AANDOENINGEN BIJ JEUGDIGE POLIKLINISCHE PATIËNTEN 2018

	Man	Vrouw	Man (%)	Vrouw (%)
Aandoeningen bewegingsapparaat	621	759	45%	55%
111 Aangeboren aandoeningen bovenste extremiteit	31	23	57%	43%
112 Aangeboren aandoeningen onderste extremiteit	41	40	51%	49%
113 Overige aangeboren aandoeningen beweging	237	260	48%	52%
114 Overige aandoening bovenste extremiteit	20	29	41%	59%
115 Overige aandoening onderste extremiteit	52	89	37%	63%
116 Aandoening wervelkolom, romp	17	28	38%	62%
117 Reumatische aandoeningen	45	117	28%	72%
118 Multitrauma	4	2	67%	33%
119 Overige aandoeningen bewegingsapparaat	174	171	50%	50%
Amputaties	17	22	44%	56%
211 Amputatie door of boven de elleboog	-	1	0%	100%
212 Amputatie onderarm/hand, exclusief vingers	8	2	80%	20%
215 Amputatie bovenbeen en hoger	-	6	0%	100%
216 Amputatie voet onderbeen en knie	7	9	44%	56%
218 Amputatie onderste extremiteit niet gespec.	2	4	33%	67%
Chronische pijn en psychische stoornissen	283	714	28%	72%
711 Chronische Pijnsyndroom WPN 1	4	25	14%	86%
712 Chronische Pijnsyndroom WPN 2	24	42	36%	64%
713 Chronische Pijnsyndroom WPN 3	55	294	16%	84%
714 Chronische Pijnsyndroom WPN 4	4	26	13%	87%
715 Overige pijn	56	172	25%	75%
716 Psychische stoornissen	140	155	48%	52%
Dwarslaesie	276	249	53%	47%
512 Dwarslaesie laag: T7-T12 en lager	18	13	58%	42%
513 Spina bifida	229	214	52%	48%
515 Dwarslaesie hoog: C1-C8, T1-T6, AIS D	11	8	58%	42%
516 Dwarslaesie hoog: C1-C8, T1-T6, AIS A t/m C	18	14	56%	44%
Hersenen	7.454	4.813	61%	39%
311 Cerebrale functiestoornissen, incl. congenitaal	3.798	2.897	57%	43%
312 DCD (Development Coördination Disorder)	3.066	1.452	68%	32%
313 CVA	151	137	52%	48%
314 Contusio cerebri	190	175	52%	48%
315 Infectieuze hersenaandoeningen	78	46	63%	37%
316 Tumor cerebri	134	78	63%	37%
317 Overige hersenaandoeningen	37	28	57%	43%
Neurologie	1.227	667	65%	35%
411 Neurologie cerebrosпинаal	68	69	50%	50%
412 Plexusletsel	29	32	48%	52%
413 Perifeer zenuwletsel, zenuwaandoeningen	133	74	64%	36%
414 Neuro musculaire aandoeningen	796	358	69%	31%
415 Overige neurologische aandoeningen	201	134	60%	40%

vervolg tabel
op volgende pagina

Organen	297	303	50%	50%
611 Huidaandoening, inclusief decubitus en ulcus cruris	4	4	50%	50%
613 Hartaandoeningen	19	14	58%	42%
614 Bloedvaten	3	3	50%	50%
615 Respiratoire aandoeningen	11	17	39%	61%
616 Overige orgaanaandoeningen	260	265	50%	50%

Bron: Logex-analyse o.b.v. data 15 revalidatiecentra

FIGUUR 3.3.4 MEEST VOORKOMENDE AANDOENINGEN BIJ VOLWASSEN POLIKLINISCHE PATIËNTEN 2018

	Man	Vrouw	Man (%)	Vrouw (%)
Aandoeningen bewegingsapparaat	1.453	2.555	36%	64%
111 Aangeboren aandoeningen bovenste extremiteit	21	13	62%	38%
112 Aangeboren aandoeningen onderste extremiteit	10	26	28%	72%
113 Overige aangeboren aandoeningen beweging	41	117	26%	74%
114 Overige aandoening bovenste extremiteit	514	772	40%	60%
115 Overige aandoening onderste extremiteit	209	358	37%	63%
116 Aandoening wervelkolom, romp	165	260	39%	61%
117 Reumatische aandoeningen	225	685	25%	75%
118 Multitrauma	132	56	70%	30%
119 Overige aandoeningen bewegingsapparaat	136	268	34%	66%
Amputaties	775	313	71%	29%
211 Amputatie door of boven de elleboog	10	6	63%	37%
212 Amputatie onderarm/hand, exclusief vingers	43	19	69%	31%
213 Amputatie vinger(s)	30	4	88%	12%
214 Amputatie bovenste extremiteit niet gespec.	13	10	57%	43%
215 Amputatie bovenbeen en hoger	258	88	75%	25%
216 Amputatie voet onderbeen en knie	390	165	70%	30%
217 Amputatie te(n)en	2	3	40%	60%
218 Amputatie onderste extremiteit niet gespec.	29	18	62%	38%
Chronische pijn en psychische stoornissen	1.537	4.218	27%	73%
711 Chronische Pijnsyndroom WPN 1	7	25	22%	78%
712 Chronische Pijnsyndroom WPN 2	85	232	27%	73%
713 Chronische Pijnsyndroom WPN 3	1.032	2.917	26%	74%
714 Chronische Pijnsyndroom WPN 4	188	542	26%	74%
715 Overige pijn	191	431	31%	69%
716 Psychische stoornissen	34	71	32%	68%
Dwarslaesie	1.075	631	63%	37%
512 Dwarslaesie laag: T7-T12 en lager	315	218	59%	41%
513 Spina bifida	88	92	49%	51%
514 Ernstige decubitus t.g.v. dwarslaesie	22	7	76%	24%
515 Dwarslaesie hoog: C1-C8, T1-T6, AIS D	314	187	63%	37%
516 Dwarslaesie hoog: C1-C8, T1-T6, AIS A t/m C	336	127	73%	27%

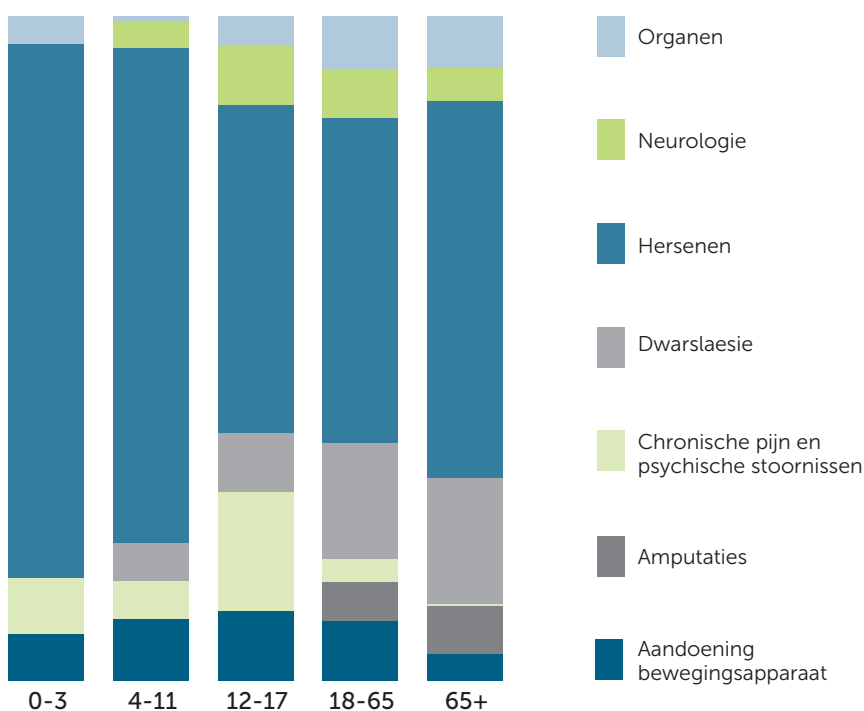
vervolg tabel
op volgende pagina

Hersenen	4.667	3.949	54%	46%
311 Cerebrale functiestoornissen, incl. congenitaal	662	641	51%	49%
312 DCD (Development Coördination Disorder)	45	35	56%	44%
313 CVA	2.943	2.121	58%	42%
314 Contusio cerebri	706	777	48%	52%
315 Infectieuze hersenaandoeningen	134	139	49%	51%
316 Tumor cerebri	131	197	40%	60%
317 Overige hersenaandoeningen	46	39	54%	46%
Neurologie	2.250	2.517	47%	53%
411 Neurologie cerebrospinaal	378	577	40%	60%
412 Plexusletsel	59	46	56%	44%
413 Perifeer zenuwletsel, zenuwaandoeningen	445	438	50%	50%
414 Neuro musculaire aandoeningen	1.259	1.343	48%	52%
415 Overige neurologische aandoeningen	109	113	49%	51%
Organen	1.794	2.068	46%	54%
611 Huidaandoening, inclusief decubitus en ulcus cruris	26	9	74%	26%
612 Brandwonden	7	5	58%	42%
613 Hartaandoeningen	1.105	542	67%	33%
614 Bloedvaten	26	21	55%	45%
615 Respiratoire aandoeningen	196	226	46%	54%
616 Overige orgaanaandoeningen	434	1.265	26%	74%

Bron: Logex-analyse o.b.v. data 15 revalidatiecentra

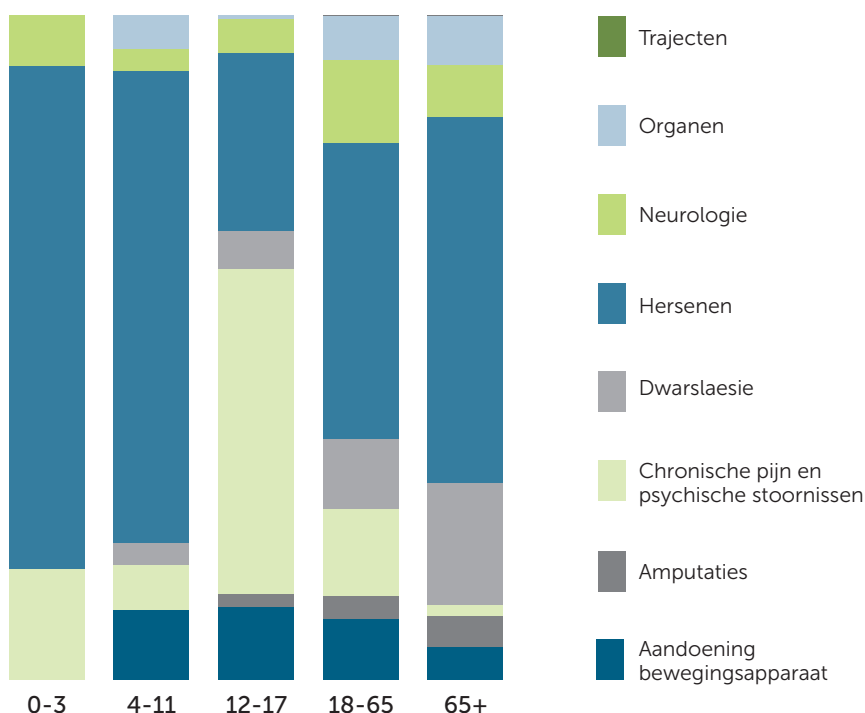
3.4 KLINISCHE PATIËNTEN

FIGUUR 3.4.1 DIAGNOSES MANNELIJKE KLINISCHE PATIËNTEN NAAR LEEFTIJD 2018

Bron: Logex-analyse o.b.v. data 15 revalidatiecentra

FIGUUR 3.4.2 DIAGNOSES VROUWELIJKE KLINISCHE PATIËNTEN NAAR LEEFTIJD 2018

Bron: Logex-analyse o.b.v. data 15 revalidatiecentra

FIGUUR 3.4.3 MEEST VOORKOMENDE AANDOENINGEN BIJ JEUGDIGE KLINISCHE PATIËNTEN 2018

	Man	Vrouw	Man (%)	Vrouw (%)
Aandoeningen bewegingsapparaat	21	23	48%	52%
111 Aangeboren aandoeningen bovenste extremiteit	-	2	0%	100%
112 Aangeboren aandoeningen onderste extremiteit	1	1	50%	50%
113 Overige aangeboren aandoeningen beweging	4	4	50%	50%
114 Overige aandoening bovenste extremiteit	1	1	50%	50%
115 Overige aandoening onderste extremiteit	3	3	50%	50%
116 Aandoening wervelkolom, romp	2	-	100%	0%
117 Reumatische aandoeningen	-	3	0%	100%
118 Multitrauma	2	2	50%	50%
119 Overige aandoeningen bewegingsapparaat	8	7	53%	47%
Amputaties	-	3	0%	100%
215 Amputatie bovenbeen en hoger	-	3	0%	100%
Chronische pijn en psychische stoornissen	28	83	25%	75%
711 Chronische Pijnsyndroom WPN 1	-	2	0%	100%
712 Chronische Pijnsyndroom WPN 2	-	4	0%	100%
713 Chronische Pijnsyndroom WPN 3	10	39	20%	80%
714 Chronische Pijnsyndroom WPN 4	5	12	29%	71%
715 Overige pijn	3	17	15%	85%
716 Psychische stoornissen	10	9	53%	47%

vervolg tabel
op volgende pagina

Dwarslaesie	16	11	59%	41%
512 Dwarslaesie laag: T7-T12 en lager	1	1	50%	50%
513 Spina bifida	5	3	63%	37%
515 Dwarslaesie hoog: C1-C8, T1-T6, AIS D	3	4	43%	57%
516 Dwarslaesie hoog: C1-C8, T1-T6, AIS A t/m C	7	3	70%	30%
Hersenen	152	94	62%	38%
311 Cerebrale functiestoornissen, inclusief congenitaal	66	40	62%	38%
312 DCD (Development Coördination Disorder)	50	18	74%	27%
313 CVA	9	10	47%	53%
314 Contusio cerebri	14	20	41%	59%
315 Infectieuze hersenaandoeningen	5	3	63%	37%
316 Tumor cerebri	8	2	80%	20%
317 Overige hersenaandoeningen	-	1	0%	100%
Neurologie	14	11	56%	44%
411 Neurologie cerebrospinaal	1	1	50%	50%
413 Perifeer zenuwletsel, zenuwaandoeningen	5	3	63%	37%
414 Neuro musculaire aandoeningen	6	4	60%	40%
415 Overige neurologische aandoeningen	2	3	40%	60%
Organen	7	4	64%	36%
613 Hartaandoeningen	1	-	100%	0%
616 Overige orgaanaandoeningen	6	4	60%	40%

Bron: Logex-analyse o.b.v. data 15 revalidatiecentra

FIGUUR 3.4.4 MEEST VOORKOMENDE AANDOENINGEN BIJ VOLWASSEN KLINISCHE PATIËNTEN 2018

	Man	Vrouw	Man (%)	Vrouw (%)
Aandoeningen bewegingsapparaat	221	167	57%	43%
112 Aangeboren aandoeningen onderste extremiteit	-	2	0%	100%
113 Overige aangeboren aandoeningen beweging	3	10	23%	77%
114 Overige aandoening bovenste extremiteit	18	30	38%	63%
115 Overige aandoening onderste extremiteit	45	40	53%	47%
116 Aandoening wervelkolom, romp	27	13	68%	33%
117 Reumatische aandoeningen	9	9	50%	50%
118 Multitrauma	80	32	71%	29%
119 Overige aandoeningen bewegingsapparaat	39	31	56%	44%
Amputaties	192	81	70%	30%
211 Amputatie door of boven de elleboog	1	1	50%	50%
212 Amputatie onderarm/hand, exclusief vingers	2	-	100%	0%
213 Amputatie vinger(s)	1	-	100%	0%
214 Amputatie bovenste extremiteit niet gespec.	2	-	100%	0%
215 Amputatie bovenbeen en hoger	54	27	67%	33%
216 Amputatie voet onderbeen en knie	123	44	74%	26%
217 Amputatie te(n)en	1	1	50%	50%
218 Amputatie onderste extremiteit niet gespec.	8	8	50%	50%

vervolg tabel
op volgende pagina

Chronische pijn en psychische stoornissen	74	206	26%	74%
712 Chronische Pijnsyndroom WPN 2	4	7	36%	64%
713 Chronische Pijnsyndroom WPN 3	24	78	24%	76%
714 Chronische Pijnsyndroom WPN 4	37	102	27%	73%
715 Overige pijn	7	15	32%	68%
716 Psychische stoornissen	2	4	33%	67%
Dwarslaesie	546	269	67%	33%
512 Dwarslaesie laag: T7-T12 en lager	176	95	65%	35%
513 Spina bifida	7	11	39%	61%
514 Ernstige decubitus t.g.v. dwarslaesie	23	7	77%	23%
515 Dwarslaesie hoog: C1-C8, T1-T6, AIS D	153	81	65%	35%
516 Dwarslaesie hoog: C1-C8, T1-T6, AIS A t/m C	187	75	71%	29%
Hersenen	1570	1005	61%	39%
311 Cerebrale functiestoornissen, incl. congenitaal	34	26	57%	43%
312 DCD (Development Coördination Disorder)	1	-	100%	0%
313 CVA	1337	816	62%	38%
314 Contusio cerebri	112	68	62%	38%
315 Infectieuze hersenaandoeningen	37	43	46%	54%
316 Tumor cerebri	29	42	41%	59%
317 Overige hersenaandoeningen	20	10	67%	33%
Neurologie	201	236	46%	54%
411 Neurologie cerebrospinaal	24	35	41%	59%
412 Plexusletsel	4	4	50%	50%
413 Perifeer zenuwletsel, zenuwaandoeningen	92	82	53%	47%
414 Neuro musculaire aandoeningen	65	91	42%	58%
415 Overige neurologische aandoeningen	16	24	40%	60%
Organen	238	145	62%	38%
611 Huidaandoening, inclusief decubitus en ulcus cruris	4	-	100%	0%
612 Brandwonden	3	2	60%	40%
613 Hartaandoeningen	170	68	71%	29%
614 Bloedvaten	6	4	60%	40%
615 Respiratoire aandoeningen	9	20	31%	69%
616 Overige orgaanaandoeningen	46	51	47%	53%

Bron: Logex-analyse o.b.v. data 15 revalidatiecentra

4. Behandelproces

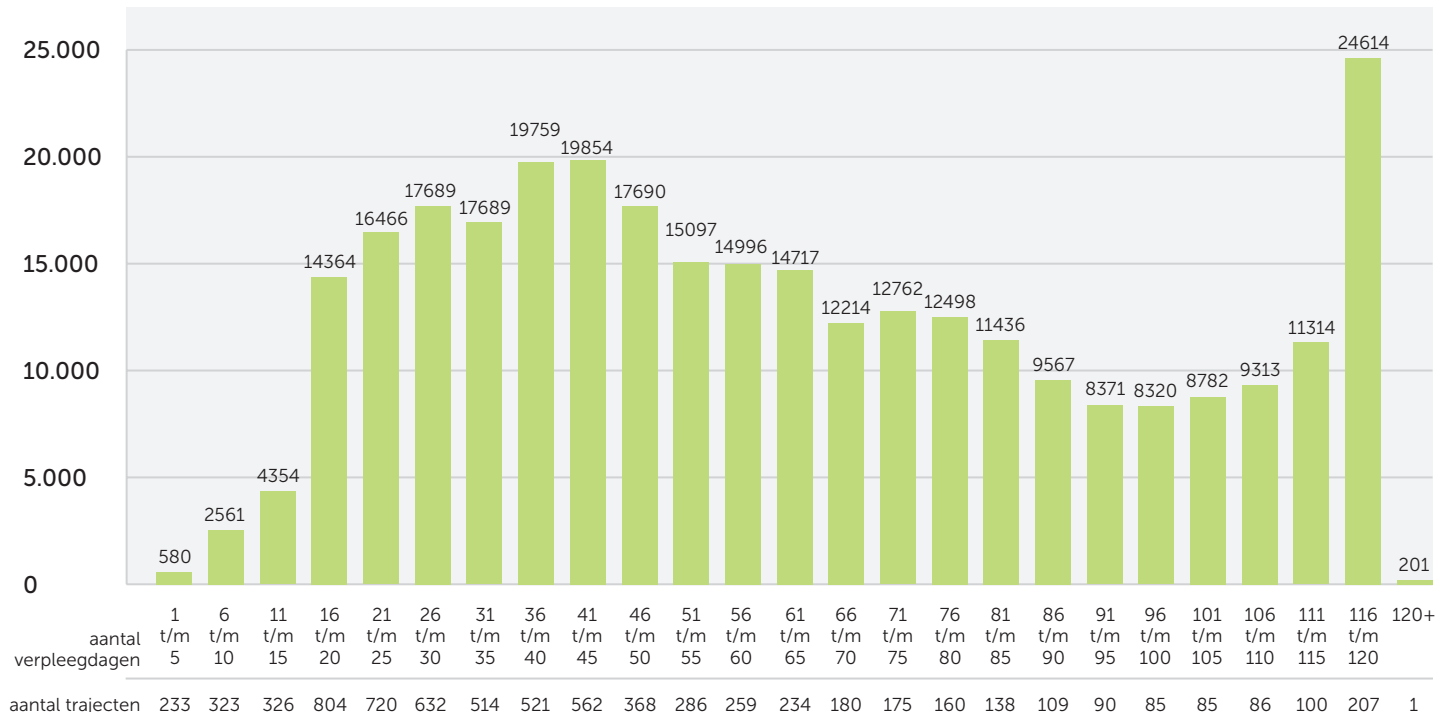
FIGUUR 4.1 VERPLEEGDUUR PER DIAGNOSEGROEP

Diagnosegroep	Gemiddeld aantal verpleegdagen	w.v. volwassenen	w.v. kinderen
Aandoeningen bewegingsapparaat	38,76	39,50	28,97
Amputaties	48,68	48,68	0,00
Hersenen	42,70	43,26	36,63
Neurologie	45,42	45,48	42,48
Dwarslaesie complex	65,30	65,30	65,30
Dwarslaesie overig	45,60	48,57	30,75
Organen	35,01	35,06	33,24
Chronische pijn en psych. Stoorn.	25,38	25,33	31,08
Totaal	40,18	40,46	35,54

Bron: Logex-analyse o.b.v. data 15 revalidatiecentra

FIGUUR 4.2 SPREIDING VERPLEEGDUUR

De totale verpleegduur wordt berekend door het aantal verpleegdagen per DBC-subtraject te vermenigvuldigen met het totaal aantal DBC-subtrajecten.

Bron: Logex-analyse o.b.v. data 15 revalidatiecentra

Het gemiddeld aantal verpleegdagen bedroeg in 2018 ruim 40 dagen. Bij de kinderen lag dat iets lager. Nog meer dan bij volwassenen wordt er bij de kinderen naar gestreefd ze zo veel mogelijk vanuit hun thuissituatie te laten revalideren. Het aantal verpleegdagen neemt al jaren licht af, zowel bij volwassenen als bij kinderen. De trend naar korter en intensiever behandelen wordt daarmee onverkort doorgezet. Bij de kinderen is deze trend overigens iets grilliger. Dit komt door de lage aantallen patiënten in de klinische kinderrevalidatie, waardoor 'uitschieters' een relatief grote invloed hebben op de gemiddelde verpleegduur.

5. Personeel

FIGUUR 5.1 PERSONEELSSAMENSTELLING PER GROEP

FTE's	2015	2016	2017	2018
Bedrijfsvoering	26,42%	25,97%	26,63%	25,67%
Behandeling en ondersteuning	54,48%	55,49%	55,45%	57,65%
Verpleging en verzorging	19,11%	18,54%	17,92%	16,68%
Totaal aantal FTE's in loondienst	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Bron: Logex-analyse o.b.v. data 15 revalidatiecentra

Er is al jaren sprake van de trend 'korter en intensiever'. Het gemiddeld aantal verpleegdagen voor klinische patiënten daalt, terwijl de behandelintensiteit (aantal behandeluren per dag) toeneemt. Dit verklaart waarom de personeelsgroep 'Behandeling en ondersteuning' als percentage van het totale personeelsbestand toeneemt, terwijl het aandeel van de personeelsgroep 'Verpleging en verzorging' licht daalt.

FIGUUR 5.2 BEHANDELINZET 2018 PER DISCIPLINE PER DBC HOOFDDIAGNOSEGROEP

	Aandoeningen bewegingsapparaat-	Amputaties	Chronische pijn en psychische stoornissen	Dwarvlaesie	Hersenen	Neurologie	Organen
Activiteiten begeleiding	1,03%	2,47%	0,97%	2,30%	6,25%	0,81%	2,95%
Arts	7,76%	10,04%	5,33%	8,75%	5,71%	6,80%	6,89%
Bewegingsagoog/sportbegeleiding	4,28%	5,08%	5,39%	4,09%	2,17%	2,91%	6,13%
Cognitief trainer	0,10%	0,11%	0,25%	0,08%	3,13%	0,38%	0,21%
Diëtetiek	0,48%	1,00%	0,22%	1,16%	1,36%	1,22%	4,04%
Ergotherapie	24,16%	21,23%	19,92%	24,93%	9,24%	25,04%	11,47%
Fysiotherapie	34,88%	38,50%	29,37%	32,63%	7,25%	30,28%	33,97%
Geestelijke verzorging	0,06%	0,16%	0,03%	0,35%	1,36%	0,05%	0,04%
Hydrotherapie	0,71%	0,39%	0,17%	0,28%	1,36%	0,58%	0,30%
Logopedie	2,46%	0,18%	1,01%	1,44%	4,98%	6,10%	3,15%
Maatschappelijk werk	7,41%	6,35%	10,61%	6,43%	10,47%	9,32%	9,36%
Muziektherapie	0,58%	0,18%	0,45%	0,35%	1,50%	0,65%	0,27%
Orthopedagogie	1,02%	0,19%	1,28%	0,36%	5,62%	0,67%	0,36%
Psychologie	7,27%	4,31%	19,06%	4,27%	4,58%	7,20%	11,26%
Psychologisch medewerker	0,65%	0,22%	2,33%	0,81%	4,35%	1,19%	0,62%
Therapeutische peuterleiders	2,56%	0,00%	0,60%	1,38%	12,64%	1,84%	2,34%
Therapie assistenten	4,57%	9,59%	3,01%	10,38%	18,03%	4,97%	6,66%
Totaal	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

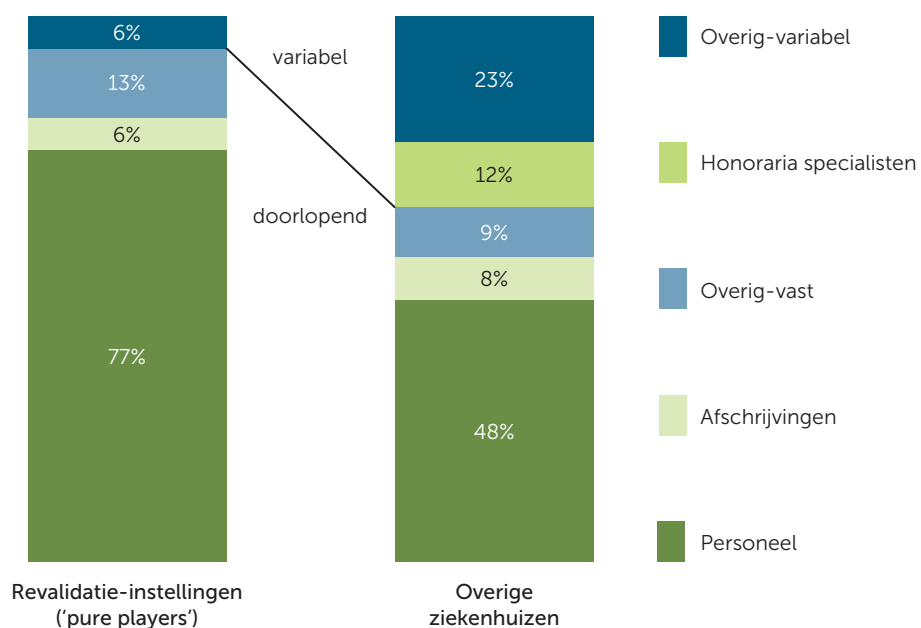
Bron: Logex-analyse o.b.v. data 15 revalidatiecentra

Uit bovenstaande figuur blijkt hoe de 'gemiddelde behandelteams' per diagnose eruit zagen in 2018. Het multidisciplinaire karakter van de medisch specialistische revalidatie blijkt duidelijk uit dit overzicht.

6. Financiën

Kenmerkend voor de medisch-specialistische revalidatie is dat de sector overwegend doorlopende kosten kent. In vergelijking met algemene ziekenhuizen (35%) kent de revalidatiesector veel minder variabele kosten (6%). De variabele kosten bestaan uit voedingsmiddelen, hotelmatige en patiëntgebonden kosten. Ruim driekwart van de kosten in de revalidatiesector bestaat uit personeelskosten. Revalidatie is een arbeidsintensief proces.

FIGUUR 6.1 KOSTENOPBOUW REVALIDATIECENTRA IN 2018

Bron: analyse SiRM o.b.v. jaarverslagen revalidatiecentra 2018, brancherapport Revalidatie Nederland 2017, brancherapport NVZ 2018

7. Kwaliteit

De revalidatiesector hecht veel waarde aan transparantie. Centraal staat de waarde die de revalidatie toevoegt aan het welbevinden van de patiënt. Om zelf keuzes te maken is het van groot belang dat patiënten over objectieve informatie, ervaringen van andere patiënten en concrete resultaten van behandelingen kunnen beschikken. Daarnaast leggen zorgverzekeraars en overheid de nadruk op bewezen effectiviteit. Daarbij wordt zowel gekeken naar gemeten kwaliteit als ervaren kwaliteit.

De revalidatiesector werkt sinds 2004 met prestatie-indicatoren. Zo is op relatief eenvoudige wijze vast te stellen hoe de Nederlandse revalidatie instellingen presteren. Om de prestaties in kaart te brengen wordt jaarlijks een set prestatie-indicatoren vastgesteld. Deze indicatoren zijn opgesteld samen met de Nederlandse Vereniging van Revalidatieartsen (VRA), met de koepel van zorgverzekeraars (ZN) en met de patiëntenbeweging (het LSR). Ook de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen (NVZ) is vanaf 2016 betrokken bij de ontwikkeling van de Kwaliteitsindicatoren.

Voor meer uitgebreide kwaliteitsinformatie per revalidatie-instelling wordt verwezen naar het kwaliteitsvenster revalidatie: <https://revalidatie.nvz-kwaliteitsvenster.nl/> of, vanaf augustus 2020, naar Revalidatiecheck: <http://www.revalidatiecheck.nl/>

FIGUUR 7.1 TEVREDENHEID - ALGEHEEL RAPPORTCIJFER

Wat is het gemiddelde rapportcijfer dat patiënten geven aan de revalidatie-instelling?

Groep	2016	2017	2018
Revalidatiecentrum poliklinische revalidatie	8.4	8.6	8.5
Revalidatiecentrum poliklinische en klinische revalidatie	8.3	8.5	8.5
Ziekenhuis poliklinische revalidatie	8.5	8.5	8.6
ZBC poliklinische revalidatie	8.2	8.2	8.3
Totaal: alle aangeleverde revalidatie-instellingen	8.4	8.5	8.5

FIGUUR 7.2 TEVREDENHEID - AANBEVELING

Welk percentage van de patiënten zou de revalidatie-instelling aanbevelen aan andere revalidatiepatiënten?

Groep	2016	2017	2018
Revalidatiecentrum poliklinische revalidatie	95%	96%	96%
Revalidatiecentrum poliklinische en klinische revalidatie	92%	95%	94%
Ziekenhuis poliklinische revalidatie	91%	81%	93%
ZBC poliklinische revalidatie	88%	89%	91%
Totaal: alle aangeleverde revalidatie-instellingen	93%	92%	94%

De tevredenheid van patiënten is met een 8,5 zeer goed te noemen. Dit cijfer is voor elk type instelling ongeveer hetzelfde. Ook het aanbevelingsgedrag ligt bij de verschillende typen instellingen met gemiddeld 94% bijzonder hoog.

COLOFON

Uitgave van Revalidatie Nederland

Tekst: Revalidatie Nederland

Fotografie: Inge Hondebrink

Vormgeving: Jet Westbroek

Revalidatie Nederland

Oudlaan 4

Postbus 9696

3506 GR Utrecht

Tel: 030 - 2739384

Mail: info@revalidatie.nl

www.revalidatie.nl